

Väestötieteellinen tutkimustyö ja sitä suorittavat laitokset meillä ja muualla

Kirjoittanut *Reino Lento*.

Niistä kolmesta tekijästä, jotka tuotannossa on vanhastaan totuttu erottamaan, ihmistyö on viime vuosikymmeninä saanut osakseen yhä kasvavaa huomiota, ei ainoastaan yksityisten talous- ja tiedemiesten vaan myöskin valtiovallan taholta. Sivistyneessä maailmassa yleisenä esiintyvä syntyneisyyden aleneminen on eräissä maissa johtanut siihen, että ihmiskäsiä on käytettävissä oleviin luonnon- ja pääomavaroihin verrattuna aivan liian vähän, ja monissa muissakin maissa sama epäsuhte näyttää ennen pitkää asettavan esteitä elinkeinoelämän jatkuvalle kehitykselle. Näissä olosuhteissa on jouduttu entistä paremmin toteamaan, mikä läheinen riippuvaisuussuhde on olemassa toisaalta väestönkehityksen, toisaalta taloudellisten, sosiaalisten vieläpä poliittistenkin olojen välillä. On alettu yhä selvemmin oivaltaa, miten tärkeätä on pitää maan hallitus tietoisena siitä suunnasta, mikä väestönkehityksellä kunakin ajankohtana on, tähän kehitykseen vaikuttavista tekijöistä sekä niistä seuraamuksista, joihin se voi johtaa. Tämä oivallus on vienyt siihen, että monissa maissa on — joko valtion tai yksityisten toimesta — perustettu tutkimuslaitoksia, joiden nimenomaiseksi tehtäväksi on tullut väestöolojen selvittely ja tunneksitekeminen.

Vaikka väestötieteellinen tutkimustyö pääasiallisesti ta-
pahtuukin kansallisten tai valtiollisten rajojen puitteissa, se on
luonteeltaan myös kansainvälistä, vieläpä suuremmassa mää-
rässä kuin monet muut yhteiskunnallisia ilmiöitä selvittelevät
tutkimuksen alat. Kansainvälistä se on osaksi jo tutkimuskoh-
teittensakin puolesta, varsinkin maahan- ja maastamuuton koh-
dalta, osaksi siitä yhdenmukaisuudesta johtuen, mikä eri mai-
den väestönkehityksessä on todettavissa. Määrätty taloudelli-
nen rakennemuutos, esim. teollistuminen, näyttää vaikuttavan
samalla tavalla eri maiden väestöoloihin, ja näillä puolestaan
taas on — mikäli olosuhteet ovat samanlaiset — yhdenmukai-
nen vaikutus taloudellisiin, sosiaalisiin ja poliittisiin ilmiöihin.
Sen väestötieteellisen tutkimustyön seuraaminen, jota muissa ja
etenkin kehityksessään pitemmälle ehtineissä maissa suori-
taan, onkin näin ollen osoittautunut erittäin tärkeäksi ja antoi-
saksi. Siihen on syytä sitäkin enemmän, kun tällä alalla suo-
ritettavat tutkimukset yleensä ovat suuritöisiä ja kalliita ja
kun varoja sekä henkilökuntaa on niihin käytettävissä aivan
liian vähän. Tutkimustyön helpottamiseksi on tällä alalla koe-
tettu saada aikaan kansainvälistä yhteistoimintaa sekä tarkoi-
tuksenmukaista työnjakoa, ja viimeisten kahdenkymmenen
vuoden aikana tässä suhteessa onkin päästy moniin hyviin saa-
vutuksiin.

Väestötieteellisen tutkimuksen ensimmäisenä huomattavana
kansainvälisen yhteistoiminnan ilmauksena on pidettävä sitä
maailmanväestökongressia, joka elo—syyskuun vaihteessa
1927 pidettiin Genèvessä ja jossa väestökysymyksen eri puolet
joutuivat monipuolisen selvittelyn kohteiksi. Ennen hajaantu-
mistaan kongressi päätti ryhtyä toimenpiteisiin sellaisen py-
syvän kansainvälisen järjestön aikaansaamiseksi, jonka tarkoi-
tuksena olisi tutkia väestökysymystä puhtaasti tieteelliseltä
kannalta. Hanke toteutui Pariisissa seuraavan vuoden heinä-
kuussa pidetyssä kokouksessa, jossa järjestön nimeksi hyväk-
syttiin »Kansainvälinen liitto väestökysymyksen tieteellistä tut-
kimusta varten» (*Union internationale pour l'étude scientifique
des problèmes de population*).

Sääntöjensä mukaan liiton tehtävänä oli järjestää kansainväliselle yhteistoiminnalle pohjautuvia tutkimuksia, saattaa ne tieteellisen keskustelun kohteiksi sekä julkaista niitä. Väestötieteellisen tutkimuksen helpottamiseksi sen oli edistettävä yhdenmukaisten menettelytapojen käytäntöönottoa väestöä koskevien tietojen keräämisessä, esittämisessä ja selvittelyssä, sekä järjestettävä tarkoituksenmukainen väestötilastollisten tietojen vaihto. Niinikään sen oli ryhdyttävä yhteistoimintaan muiden samoihin päämääriin pyrkivien järjestöjen kanssa.

Liiton muodostivat eri maiden kansalliset komiteat, joita sitten syntyi Argentiinaan, Belgiaan, Englantiin, Espanjaan, Hollantiin, Italiaan, Japaniin, Puolaan, Ranskaan, Ruotsiin, Saksaan, Tanskaan, Tšekkoslovakiaan, Unkariin ja Yhdysvaltoihin. Niiden tehtävänä oli — kunkin omassa maassaan — edistää ja yhdenmukaistaa väestöön kohdistuvaa tutkimustoimintaa ottamalla huomioon nimenomaan kansainväliset näkökohdat.

Erikoistutkimuksia varten liiton yleiskokous saattoi asettaa komissioita, joiden tehtävänä oli laatia tutkimussuunnitelmat, aika ajoin hankkia tiedot työn edistymisestä ja antaa niistä selostus yleiskokoukselle. Kansalliskomiteoiden tuli mahdollisuuksiensa mukaan osallistua komissioiden suunnittelemaan työhön. Niiden oli myös annettava tietoja omien tutkimustensa tuloksista sekä tehtävä asiaa koskevia ehdotuksia. — Perustava kokous asetti kolme komissiota: 1) väestöä ja kansanhuoltoa, 2) syntyneisyyttä, hedelmällisyyttä ja steriliteettiä sekä 3) primitiivisten kansojen väestöoloja koskevia kysymyksiä varten.

Säännöt velvoittivat liiton rajoittamaan toimintansa yksinomaan tieteellisiin tutkimuksiin sanan ankarimmassa merkityksessä. Sen oli pysyttävä uskonnollisia, siveellisiä ja poliittisia kysymyksiä koskevien keskustelujen ulkopuolella ja luovuttava tukemasta kaikkea väestöpolitiikkaa, tarkoittipa se sitten syntyvyyden lisäämistä tai vähentämistä. Jo alusta pitäen tuotti kuitenkin sen toiminnalle vaikeuksia totalitääristen maiden, Saksan ja Italian, väestöpolitiikkaan nähden omaksuma asenne. Järjestön toinen yleiskokous oli suunniteltu pidettäväksi v. 1931 Roomassa, mutta niiden erimielisyyksien vuoksi, joita syntyi

liiton presidentin, amerikkalaisen prof. *Raymond Pearl*'in ja Italian kansalliskomitean välillä, se pidettiinkin Lontoossa. Tästä huolimatta Italian komitean toimesta järjestettiin myöhemmin samana vuonna toinen kansainvälinen väestökysymyksiä pohtiva konferenssi Roomassa.

Lontoon kokouksessa liiton uudeksi presidentiksi valittiin tunnettu maantieteilijä Sir *Charles Close* Englannista. Tästä kokouksesta, samoin kuin myös seuraavista, v. 1935 Berliinissä ja v. 1937 Pariisissa pidetyistä yleiskokouksista muodostui samalla todellisia kansainvälisiä väestökongresseja, joissa maailman etevimmät väestötieteilijät esittelivät tutkimustensa tuloksia. Viimeksi mainitussa yleiskokouksessa liiton presidentiksi valittiin ent. ministeri *Adolphe Landry* Ranskasta.

Lokakuusta 1929 alkaen julkaistiin liiton toimesta Baltimossa pientä uutislehteä (*»Bulletin»*), joka käsitteli etupäässä organisaatorisia kysymyksiä. Vuonna 1932 liiton toimeenpaneva komitea päätti panna alulle väestötieteelliselle tutkimukselle omistetun aikakauskirjan, jonka ensimmäinen numero sitten kesäkuussa 1933 ilmestyikin Lontoossa nimellä *»Population»*. Sen sisällön muodostivat etupäässä englannin-, ranskan- ja saksankieliset tutkimukset, mutta se sisälsi myös kirjallisuuskatsauksia. Aikakauskirjan varjopuolena oli, että se ilmestyi harvoin ja epäsäännöllisesti. Kaikkiaan sitä ehdittiin julkaista vain 9 numeroa, ennenkuin sota keskeytti liiton toiminnan.

Sodan päätyttyä alettiin suunnitella järjestön uudelleen elvyttämistä. Talvella 1946—1947 liiton keskustuimistossa laadittiin asiaa koskeva ehdotus, jota sitten alustavasti käsiteltiin Pariisissa toukokuussa 1947 pidetyssä kokouksessa. Tarkoituksena oli ollut saada kaikki kansalliskomiteat osallistumaan tähän neuvotteluun, mutta vain viisi maata, Ranska, Yhdysvallat, Italia, Hollanti ja Unkari, oli lähettänyt tilaisuuteen edustajansa. Päätösten teko jäikin liiton yleiskokoukselle, joka saman vuoden syyskuussa pidettiin Washingtonissa siellä silloin järjestetyn kansainvälisen tilastokongressin yhteydessä. Sääntöjen muutosehdotus joutui tällöin yksityiskohtaisen tar-

kastelun kohteeksi, ja lopuksi sovittiin sanamuodosta, joka sai yksimielisen kannatuksen. Tehdyistä muutoksista mainittakoon, että liiton nimi päätettiin lyhentää siten, että se vastedes on oleva *Union internationale pour l'étude scientifique de la population*. Tärkein oli kuitenkin liiton jäsenistöä koskeva uudistus. Niiden ikävien kokemusten johdosta, joita ennen sotaa oli saatu kansallisista komiteoista, päätettiin nyt, että niiden asemesta tulisivat liiton jäseninä vastedes oiemaan yksityiset henkilöt, jotka valitaan heidän tieteellisten ansioittensa perusteella. Mikäli jossakin maassa on vähintään viisi jäsentä, heidän on perustettava kansallinen komitea, jota liiton kokouksissa edustaa sen puheenjohtaja. Washingtonin kokouksessa nimettiin joukko jäseniä, ja lisäjäsenten vaali määrättiin toimeenpantavaksi 10 kuukauden kuluessa. Myöhemmin suoritettavista täydennysvaaleista on olemassa seikkaperäiset määräykset. — Liiton presidentiksi valittiin uudelleen Adolphe Landry Ranskasta.

Aikaisemmin mainittu vuoden 1927 Genève'n maailmankongressi antoi alkusysäyksen eräälle toisellekin kansainvälisen yhteistoiminnan muodolle, joka niinkään tuli edistämään väestötieteellistä tutkimusta, varsinkin sen väestöpolitiikkaa koskevalta osalta. Kongressin olivat järjestäneet maailman liikakansoitusta pelkäävät uusmalthusianistit, jotka koettivat kongressissa tieteellisesti todistella katsantokantansa totuudenmukaisuutta ja suosittelivat vastaavia toimenpiteitä asiaintilan auttamiseksi. Tämä herätti monissa kongressin osanottajissa voimakasta vastustusta ja johti siihen, että oppositio perusti oman järjestönsä, jonka nimeksi tuli »Kansainvälinen komitea elämän ja perheen hyväksi» (*Comité International pour la Vie et la Famille*). Perustamiseen osallistui edustajia Belgiasta, Englannista, Espanjasta, Hollannista, Italiasta, Ranskasta ja Saksasta.

Komitea kokoontui ensimmäiseen istuntoonsa Pariisissa marraskuussa 1927. Edustettuina olivat edellä mainitut maat Italiaa lukuun ottamatta. Hankkeen 80-vuotias alullepanija,

Ranskan ent. kauppaministeri *A. Isaac* valittiin komitean presidentiksi. Avauspuheessaan hän määritteli sen ohjelman, jota komitea sittemmin noudatti. Hän huomautti mm., että valkoisen rodun maissa on käynnissä suunnitelmanmukainen taistelu, jonka tarkoituksena on saada yleinen mielipide vakuuttuneeksi siitä, että köyhyyden syynä on väestön kasvaminen ja että on tuleva hetki, jolloin maapallon elintarvikevarat eivät enää riitä tyydyttämään kaikkia ihmisiä. Totuus on kuitenkin päinvastainen: maailman kansojen lisääntymiskyky näyttää yhä enemmän heikontuvan. Se tulee olemaan pääsyynä köyhyyteen ja heikkouteen ja johtamaan kulttuurin perikatoon, kuten tapahtui muinaisessa Kreikassa. Pyrkimys hedelmättömyyteen on itsekkyyden ja heikkouden merkki, ja vähälapsinen perhe varustaa lapsen kehnosti olemassaolon taisteluun. Ehkäisyvälineiden käytön yleistyminen ei palvele terveydenhoidon tarkoitusta, kuten väitetään, vaan johtaa tapojen rappeutumiseen ja perheiden hedelmättömyyteen. Tämän vuoksi komitean tehtävänä tuli olemaan:

1) johdattaa yleisön huomio uusiin väestön lisääntymistä ja vähenemistä koskeviin tilastotietoihin;

2) osoittaa kaikissa sivistysmaissa ilmenevän syntyneisyyden alenemisen merkitys;

3) osoittaa miten välttämättömiä riittävän suuret perheet ovat yksilön siveellisen kasvatuksen kannalta;

4) varoittaa ehkäisyvälineiden aiheuttamista vaaroista ja haitoista; sekä

5) puolustaa perhettä lainsäädännön haitallisilta vaikutuksilta sekä sanomalehdistön ja kirjallisuuden hyökkäyksiltä sekä tehdä tunnetuksi lainsäädäntötoimenpiteitä, joihin eri maissa on ryhdytty tai on ehdotettu ryhdyttäväksi monilapsisten perheiden tukemiseksi.

Tämän ohjelman eri kohtia koskevia esitelmiä ja alustuksia pidettiin sitten monia niissä kongresseissa, joita tavallisesti kerran vuodessa järjestettiin jossakin komiteassa edustettuna olevassa maassa. Huolimatta siitä väestöpoliittisesta tendens-

sistä, joka on läpikäyvänä piirteenä komitean ohjelmajulistuksessa, kongressien esitelmät näyttävät yleensä olleen tieteellisesti objektiivisia. Niiden pitäjinä esiintyivätkin monet tunnetut tämän alan asiantuntijat.

Kansainvälinen komitea ei perustanut mitään omaa tutkimuslaitosta, mutta sellainen oli monilla sen kanssa yhteistoiminnassa olevilla kansallisilla seuroilla ja järjestöillä. Tällaisia oli syntynyt Euroopan eri maihin osaksi perheiden etujen puolustamiseksi, osaksi väestöpoliittisessa tarkoituksessa, ja niiden ohjelmaan kuuluu käytännöllisten toimenpiteiden ohella yleensä myös tämän alan kysymysten tieteellinen selvittely. Etenkin Ranskassa, jossa syntyvyyden aleneminen alkoi jo viime vuosisadan puolivälissä herättää huolestumista, näitä yhdistyksiä on monenlaisia. Niistä on ensimmäisenä mainittava v. 1896 perustettu *Alliance nationale pour l'accroissement de la population française*, jonka ohjelmaan aluksi kuului vain tieteellinen tutkimustyö, mutta joka sittemmin ryhtyi toteuttamaan väestöpoliittisia tarkoituksiaan voimakkaan käytännöllisen ja propagandatoiminnan avulla. Ensimmäinen nimenomaan perheelisten etuja ajava yhdistys, *Association familiale*, perustettiin Ranskaan v. 1903, minkä jälkeen niitä on syntynyt paljon muita, mm. eri ammattialoja ja uskontokuntia varten. Vuosina 1919 ja 1921 niiden yhdyssiteeksi syntyi kaksi koko maan käsittävää liittoa, ja vuodesta 1945 lähtien niiden yhteisenä virallisena edustajana on *Union nationale des associations familiales*. Esimerkkeinä muiden maiden vastaavista järjestöistä mainittakoon Belgian suurten perheiden liitto, *Ligue des familles nombreuses*, vuodelta 1921, ja edellisen maailmansodan aikana perustetut Saksan ja Itävallan väestöpoliittiset yhdistykset, joiden kummankin nimenä oli *Gesellschaft für Bevölkerungspolitik*. V. 1917 syntyi ensimmäinen Saksan monilapsisten perheiden yhdistyksistä, jotka ennen pitkää liittyivät valtakunnalliseksi keskusjärjestöksi nimellä *Reichsbund der Kinderreichen Deutschlands zum Schutze der Familie*. Pohjoismaissa tämä järjestötoiminta pääsi alulle vasta toisen maailmansodan aikana. Suomessa perustettiin *Väestöliitto* helmikuussa 1941, Ruotsin vas-

taava liitto, *Svenska befolkningsförbundet Familjevärnet* syntyi saman vuoden kesäkuussa ja *Svenska befolkningsförbundet i Finland* seuraavan vuoden toukokuussa.

Sodan jälkeen tunnettiin monella taholla tarvetta saada tällä alalla aikaan kiinteämpi yhteistoiminta eri maiden liittojen ja yhdistysten välillä. Tässä tarkoituksessa edellä mainittu ranskalainen keskusliitto järjesti vuoden 1947 kesäkuun lopulla Pariisissa perhe- ja väestöpoliittisen maailmankongressin (*Congrès mondial de la famille et de la population*), jossa perheiden elinehtoja ja merkitystä kansakunnan elämässä monipuolisesti selviteltiin. Kongressissa, johon osallistui edustajia 27 eri maasta, mm. Suomesta, päätettiin perustaa uusi kansainvälinen järjestö, *Union Internationale des Organismes Familiaux* (lyhen. *U.I.O.F.*), kaikkien niiden järjestöjen yhdyssiteeksi, jotka maapallon eri puolilla työskentelevät perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Järjestön lopullinen muotoilu tapahtui sen ensimmäisessä yleiskokouksessa, joka pidettiin Genèvessä heinäkuussa 1948.

Tämän uuden kansainvälisen liiton ohjelmaan kuuluu käytännöllisen toiminnan ohella myöskin tutkimustyö, jota varten sen pääsihteeristö on perustanut erityisen tutkimustoimiston. Asian luonnosta johtuen tutkimustyö tulee etupäässä kohdistumaan perheen kannalta tärkeisiin ongelmiin ja toimintamuotoihin. Selviteltävinä kysymyksinä on mainittu mm. seuraavat:

Perhe ja nykyajan ajattelutapa.

Perhejärjestöt ja niiden suhteet valtiovaltaan.

Perhettä koskeva lainsäädäntö.

Avioliittoprobleemat:

Perhe-elämä ja aviopuolisot: avioliittoon valmistautuminen, miehen ja vaimon väliset suhteet, avioero.

Perhe-elämä ja lapset: vanhempien ja lasten väliset suhteet, vanhempien ja koulun välinen suhde, lasten sukupuolikasvatus.

Perhe ja yhteiskunnallinen elämä: äidin ansiotyö, vapaa-ajan vietto.

Demografiset probleemat.

Perheen elintaso: ostokyky, lapsilisät, ravitsemustaso, verot, sosiaalivakuutus.

Perheen asunto: asuntoprobleemat, koti, kotiapulaiskysymys, maalaiskodit.

Perhe ja yhteiskuntaelämän varjopuolet:

juoppous, sukupuolitaudit, ympäristö, jossa kaupunkilaisperheiden on elettävä, yleinen moraalii ym.

Perhe ja biologiset kysymykset: perinnöllisyys ja rotuhygienia.

Tutkimusten tulokset julkaistaan, ja niitä tullaan pohtimaan liiton kongresseissa. Ohjelmaan kuuluu myös kansainvälisten aikakauskirjojen julkaiseminen. Toistaiseksi on olemassa vain ranskan- ja englanninkielinen yhdys- ja tiedotusjulkaisu (*»Liaison et information bulletin»*), joka on tarkoitettu ilmestymään joka toinen kuukausi. Sen ensimmäinen numero on huhtikuulta 1948.

Viimeksi kuluneina vuosina kansainvälinen väestötieteellinen tutkimustyö on päässyt jälleen alulle eräässä kolmannessakin muodossa. Sotien välisenä aikana Kansainliitto — hyvin oivaltaen sen merkityksen, mikä väestökysymyksellä on koko maailman rauhalle — oli omistanut sille ja etenkin väestön muuttoliikkeelle yhä kasvavaa huomiota sekä julkaissut monia tätä koskevia selvityksiä. Sodan jälkeen esitettiin monelta taholta toivomus, että Kansainliiton seuraaja Yhdistyneet Kansakunnat perustaisi piiriinsä erikoisen demografisen osaston. Lokakuun 3 päivänä 1946 pitämässään kokouksessa YK:n taloudellinen ja sosiaalinen neuvosto päättikin muodostaa erikoisen väestökomission (*Commission de la population*) määritellen sen tehtävät seuraavasti:

»Väestökomission tehtävänä on toimeenpanna tutkimuksia ja antaa neuvostolle tietoja seuraavista seikoista:

a) väestönmuutoksista, niihin liittyvistä tekijöistä sekä keinoista, joilla näihin tekijöihin voidaan vaikuttaa;

b) taloudellisten ja sosiaalisten olojen sekä väestönkehityksen välisistä suhteista;

c) muuttoliikkeestä ja sen yhteydessä olevista tekijöistä;

d) muista väestöä koskevista kysymyksistä, joista YK:n pää- tai avustavat elimet taikka erikoisosastot tarvitsevat tietoja.»

Väestökomissioon kuuluu 12 kolmeksi vuodeksi valittua jäsentä, jotka ensi aluksi edustavat seuraavia maita: Australia, Brasilia, Englanti, Hollanti, Jugoslavia, Kanada, Kiina, Neuvostoliitto, Peru, Ranska, Ukraina ja Yhdysvallat. Komission kokoontuessa ensimmäiseen istuntoonsa helmikuussa 1947 valittiin sen puheenjohtajaksi Perun edustaja *Arca Parro*.

Tässä ensimmäisessä kokouksessa käsitellyistä asioista mainittakoon, että komissio mm. tutustui niihin suunnitelmiin, joita on tehty v. 1950 toimeenpantavia maatalous- ja väestönlaskentoja varten. Mieli-piteenään se päätti taloudelliselle ja sosiaaliselle neuvostolle esittää, että vaikka ei olekaan mahdollista suunnitella mainituksi vuodeksi täydellistä väestönlaskentaa koko maailmassa, on kuitenkin toivottavaa, että tähän tähtääviä pyrkimyksiä tuetaan eri puolilla maapalloa.

Englannin edustajan ehdotettua, että kaikki ne väestösuhteita ja -muutoksia koskevat tilasto- ym. tiedot, joita eri maissa julkaistaan, yhdistettäisiin erikoiseksi väestötilastolliseksi vuosikirjaksi, komissio päätti tehdä neuvostolle tätä koskevan esityksen. Samalla päätettiin pyytää, että järjestön pääsihteeristö — laatiessaan tätä tarkoittavaa suunnitelmaa — harkitsisi, mitä mahdollisuuksia olisi julkaista tämän vuosikirjan ohella erikoista lakikokoelmaa väestötilaston lähteitä, väestönmuutoksia ja muuttoliikettä koskevista säädöksistä.

Yhdysvaltain edustajan ehdotuksesta komissio esitti toivomuksen, että ryhdyttäisiin tutkimaan keinoja, joiden avulla eri maiden hedelmällisyyttä, kuolleisuutta, väestön ominaisuuksia, siirtolaisuutta ja maastamuuttoa ym. koskevat tiedot saataisiin keskenään tähänastista paremmin vertailtaviksi. Ranskan edustaja esitti toivomuksen, että komissio tukisi sellaisia tutkimuksia, jotka tarkoittavat väentihyden ja taloudellisten olojen välisen suhteen selvittelyä. Komissio kehoittikin pääsihteeristöä laatimaan esityksen tarkoitukseen käytettävissä olevista keinoista. Lisäksi se pyysi tutkimussuunnitelman laatimista nii-

den maiden hallituksia varten, jotka haluavat YK:n apua sellaisten taloudellisten, sosiaalisten ja demografisten muutosten tutkimiseksi, jotka jarruttavat ko. maiden elintason nousua ja sivistyselämän kehittymistä.

Toisessa, elokuussa 1947 pidetyssä kokouksessaan väestökomissio saattoi tyydytyksellä todeta, että YK:n taloudellinen ja sosiaalinen neuvosto oli hyväksynyt sen edellä esitetyt ehdotukset. Väestötilastollista vuosikirjaa varten oli laadittu kaksi sisältöehdotusta, toinen laajempi ja toinen suppeampi. Päätettiin, että ensimmäinen vuosikirja, joka oli koetettava saada julkisuuteen jo vuoden 1948 alussa, sisältäisi vain samoja tietoja kuin viralliset väestötilastot sekä lisäksi eräitä niihin perustuvia laskelmia. Kysymys väestölainsäädäntöä koskevasta vuosikirjasta jäi edelleenkin avoimeksi.

Demografisten ja taloudellisten sekä sosiaalisten tekijäin väliset suhteet, joihin liittyy väestöoptimin käsite, joutuivat pitkällisten keskustelujen kohteeksi. Vaikka kysymyksessä olikin vain suositusten antaminen niiden jäsenvaltioiden hallituksille, jotka omassa maassaan haluavat panna toimeen tämänsuuntaisia tutkimuksia, asia edistyi heikosti, eikä ole toiveita siitä, että siinä lähiaikoina päästäisiin mihinkään ratkaisuun. Sensijaan päästiin yksimielisyyteen vuoden 1950 väenlaskun valmisteluja sekä tilastojen ja terminologian yhdenmukaistamista koskevissa kysymyksissä.

Väestökomission tähänastinen toiminta on siis tarkoittanut ennen kaikkea tarpeellisen väestötilastollisen aineiston keräämistä sekä sen luotettavuuden ja yhdenmukaisuuden lisäämistä, kun se taas toisaalta on epäröinyt käydä selvittelemään itse demografisten ilmiöiden syitä ja seurauksia. Sen omaksumaa työjärjestystä voidaan kuitenkin pitää loogillisena ja oikeana.

Siirtyäksemme sitten tarkastelemaan yksityisissä maissa suoritettavaa väestötieteellistä tutkimustyötä, on ensiksikin todettava, että aikaisemmin mainitun Union internationale pour l'étude scientifique des problèmes de population-liiton kansalliskomiteoiden ohella eräissä maissa on syntynyt muitakin vas-

taavanlaisia järjestöjä, joiden ainoana tehtävänä on alan tieteellisen tutkimuksen edistäminen. Sellainen on Yhdysvaltojen väestötieteilijäin v. 1931 perustama *Population Association of America*-niminen seura, joka sääntöjensä mukaan ei saa ottaa mitään kantaa väestöpolitiikkaan nähden. Seuraan kuuluu nykyään noin 300 jäsentä, ja sen virallisena julkaisuna on »*Population Index*». Tällä neljästi vuodessa ilmestyvällä aikakauskirjalla oli ensinnä vv. 1935—1936 nimenä »*Population literature*», mutta v. 1937, jolloin sen toimittaminen uskottiin Princetonin yliopiston yhteyteen perustetulle tutkimuslaitokselle *Office of Population Research*, se sai nykyisen nimensä, jolla se sitten on tullut laajalti tunnetuksi. »*Population Index*» on ennen muuta luettelo niistä kirjoista ja kirjoituksista, joita eri maissa on julkaistu väestötieteen tärkeimmiltä aloilta, mutta se sisältää myös tiedonantoja, kansainvälistä väestötilastoa sekä verraten lyhyitä mutta hyviä kirjoituksia tämän alan ajankohtaisista kysymyksistä.

Office of Population Research, jonka johtajana on prof. Frank W. Notestein, on Yhdysvaltojen johtava väestötieteellinen tutkimuslaitos. Sitä rahoittaa kaksi huomattavaa amerikkalaista rahastoa, Milbank Memorial Fund ja Rockefeller Foundation. Aikaisemmin sitä tuki myös Carnegie Corporation. Sen toiminta on täysin yksityisluontoista, maan hallituksesta riippumatonta. Henkilökunnan lukumäärä on vaihtelevainen varsinaisten tutkijoiden luvun noustessa keskimäärin kuuteen. Toimiston työkenttänä on kansainvälinen vertaileva demografia, minkävuoksi työt on suoritettava milloin missäkin osassa maailmaa. Sodan aikana toimisto oli kiinteässä yhteistoiminnassa Kansainliiton taloudellisen osaston kanssa, joka silloin sijaitsi Princetonissa. Tämän toimeksiannosta se on julkaissut jo neljä eri maiden väestöoloja koskevaa tutkimusta, jotka ovat ilmestyneet Kansainliiton julkaisusarjassa. Tunnetuin niistä lienee v. 1944 valmistunut Euroopan maiden tulevaa väestönkehitystä koskeva tutkimus (»*La population future de l'Europe et de l'Union Soviétique. Perspectives démographiques 1940—1970*«).

Englannissa perustettiin v. 1936 The London School of Economics-laitoksen yhteyteen *The Population Investigation Committee*, jonka tarkoituksena niin ikään on edistää ja suorittaa niin väestökysymyksen kvantitatiivista kuin kvalitatiivistakin puolta koskevia tutkimuksia. Vuonna 1947 se alkoi julkaista aikakauskirjaa »*Population Studies*», joka ilmestyy neljästi vuodessa. Tämä noudattaa aikaisemman »*Population*»-julkaisun perinteitä, mutta on luopunut kirjallisuuskatsauksista, kun »*Population Index*» nykyään hoitaa tämän puolen asiasta.

Sodan jälkeen on väestötieteelliselle tutkimukselle omistettu suurta huomiota mm. Ranskassa, jonka väestötilanne edelleenkin on antanut aihetta huolestumiseen. Huhtikuussa 1945 siellä perustettiin erikoinen perhe- ja väestöasiain sihteeristö, jonka tehtäväksi tuli syntyvyyden edistäminen, kuolleisuuden alentaminen sekä maahanmuuton tarkoituksenmukainen järjesteleminen. Kun uuden viraston toimintasäde muodostui varsin laajaksi ja sen tarvitsemien tietojen saaminen muilta viranomaisilta osoittautui vaikeaksi, perustettiin lokakuussa 1945 erityinen »Kansallinen väestötieteellinen tutkimuslaitos» (*L'Institut national d'études démographiques*) valtion laitoksena tutkimaan väestökysymystä kokonaisuudessaan. Sääntöjensä mukaan laitoksen tehtävänä on kerätä tarpeellista asiakirja-ainesta, panna toimeen tiedusteluja, suorittaa tutkimuksia ja seurata ulkomailla suoritettua tutkimustyötä, selvittää kaikkia niitä aineellisia ja moraalisia keinoja, jotka ovat omiaan edistämään väestön kasvua ja sen laadullista paranemista, sekä huolehtia väestöoloja koskevien tietojen tunnetuksi tekemisestä.

Laitoksen toiminta jakaantuu siis kahteen päähaaraan, toisaalta tutkimus-, toisaalta valistustoimintaan. Niistä kymmenestä eri osastosta, joihin laitos on jaettu, seitsemän edustaa ensiksi mainittua toiminnan alaa ollen niiden tutkimuskohteet seuraavat:

1. Väestöhistoria.
2. Ranskan ja ulkomaiden väestölainsäädäntö.
3. Väestön lukumäärä ja väestömuutokset.

4. Taloudelliset tekijät.
5. Psyko-sosiaaliset tekijät.
6. Perinnöllisyys- ja ympäristötekijät.
7. Väestön lukumäärän ja laadun väliset suhteet.

Tutkimuslaitoksessa pantiin heti vireille joukko eri alojen töitä, joista monet jo ovat valmistuneet ja ilmestyneet painosta. Ne ovat tarkoitettut varsinaisia asiantuntijoita varten niin hyvin omassa maassa kuin ulkomaillakin, joten niiden lukijakunta pakostakin jää suppeaksi. Jotta väestötieteellisen tutkimustyön tulokset saataisiin tunnetuiksi laajemminkin piireissä ja yleinen mielipide siten ajoissa muokattaisiin otolliseksi hallituksen taholta myöhemmin mahdollisesti tehtäville esityksille, laitos alkoi vuoden 1946 alusta julkaista aikakauskirjaa »*Population*», joka ilmestyy neljästi vuodessa. Se on arvokas tieteellinen julkaisu, joka sisältää parhaiden asiantuntijoiden kirjoituksia sekä Ranskan että muiden maiden väestöoloista.

Tutkimuslaitoksen suunnitelmiin kuuluu myös laajempaa lukijakuntaa varten tarkoitettujen teosten julkaiseminen yhteistoiminnassa eri kustantajien kanssa. Mm. on aikomuksena ottaa uusia painoksia sellaisista vanhemmista, perustavaa laatua olevista teoksista, jotka nykyään ovat vaikeasti saatavissa. Tarkoituksena on niin ikään tukea apurahojen ja palkkioiden muodossa sellaisten väitöskirjojen sekä muiden tutkimusten julkaisemista, joiden aiheet ovat tutkimuslaitoksen tehtävien piiristä.

Laitoksen johtajana on alusta alkaen toiminut entinen perhe- ja väestöasiain pääsihteeri *Alfred Sauvy*. Tieteellisissä kysymyksissä hänen apunaan on kymmenjäseninen teknillinen komitea, johon kuuluu eri alojen professoreita sekä muita asiantuntijoita.

Erikoisen väestötieteellisen tutkimuslaitoksen perustamista valtion toimesta on suunniteltu myös Ruotsissa, jossa v. 1941 asetettu väestökomitea sai tehtäväkseen selvittää tätäkin kysymystä. V. 1946 antamassaan mietinnössä komitea asettuu kannattamaan ajatusta. Se huomauttaa, että väestönlaskennat

ja väestötilasto eivät sellaisinaan riitä, vaan ne muodostavat vain pohjan lisätutkimuksille. Valtiovallalle olisi ensiarvoisen tärkeätä, että se jatkuvasti olisi selvillä väestönkehityksen suunnasta ja niistä seurauksista, joita se eri aloilla voi aiheuttaa. Esim. puolustuslaitoksen rakenteen määrää ennen muuta se seikka, paljonko asevelvollisuusikässä olevia kunakin ajankohdantana on palvelukseen astumassa. Synnytys-, lastenhoito- ja opetuslaitokset, sairaalat ym. pitää suunnitella kunkin alan tarvetta vastaaviksi, koska ne muussa tapauksessa tulevat joko liian pieniksi taikka sitten liian laajoiksi, mikä merkitsisi taloudellisten arvojen tuhlausta. Väestön suuruudessa ja kokoonpanossa tapahtuvat muutokset olisi otettava huomioon myös esim. asuntojen tuotantoa tai työmarkkinoita järjestettäessä sekä monilla muillakin yhteiskuntaelämän aloilla.

Näin ollen komitea kannattaa sellaisen tutkimuslaitoksen perustamista, jonka erikoistehtävänä olisi tarkoin seurata väestönkehitystä ja selvittää niitä seurauksia, joita se eri aloilla voi aiheuttaa. Laitoksen velvollisuutena olisi antaa hälytysmerkki heti, kun huomataan, että väestönkehityksen voidaan laskea kulkevan tavalla, jota yhteiskunnallisten laitosten rakenne ei riittävässä määrässä ota huomioon. Se laatisi prognooseja ja muita eri yhteyksissä tarvittavia laskelmia. Sille voitaisiin niinikään uskoa tarkempien selvitysten laatiminen eri väestöpoliittisten toimenpiteiden laajuudesta sekä tehosta, esim. rakennus- ym. tarkoituksiin annettujen lainojen tuottamasta hyödyistä, niiden saajien olosuhteista jne. Se voisi osallistua myös väestöpoliittiseen valistustoimintaan sikäli, että se laatisi yleiskatsauksia väestönkehityksestä ja sen seurauksista samoin kuin myös yhteiskunnan perheiden tukemista tarkoittavista toimenpiteistä. Välittömään valistustoimintaan sillä sensijaan tuskin olisi mahdollisuuksia, vaan tämä jäisi oleelliselta osaltaan yksityisten järjestöjen huoleksi.

Vaikka komitean suunnittelema laitoksesta ei toistaiseksi ole tullutkaan mitään, on sen esittämille ajatuksille syytä omistaa huomiota ei vain Ruotsissa vaan myöskin meillä. Virallisista komiteamietinnöistämme voidaan kyllä löytää esimerkkejä

siitä, miten yhteiskunnallisia uudistuksia suunniteltaessa väestönkehityksessä tapahtuneet muutokset on voitu jättää kokonaan huomioon ottamatta taikka väestötilastoon turvauduttaessa on — lähinnä sen heikkouksien tuntemattomuudesta johtuen — voitu päätyä virheellisiin tuloksiin. Havainnollisena esimerkkinä mainittakoon, että kun 1920-luvulla toiminut ns. puolustusrevisio laati suunnitelman puolustuslaitoksemme uudelleenjärjestämiseksi, se rakensi laskelmansa niiden asevelvollisten lukumäärille, jotka viimeksi kuluneina vuosina olivat osallistuneet kutsuntoihin, ottamatta lainkaan huomioon sitä syntyneisyyden laskua, mikä maassamme oli tapahtunut kahden viimeisen vuosikymmenen aikana. Vasta mietinnön valmistuttua huomattiin, että palvelukseen astuvien asevelvollisten määrä tulisi lähitulevaisuudessa olemaan n. 15—20 % pienempi sitä määrää, jonka pohjalle puolustusrevisio oli suunnitelmansa rakentanut.

Vaikka väestötilastomme onkin jo 200 vuotta vanha, on sitä tieteellisiin tutkimustarkoituksiin käytetty odottamattoman vähän. Yksityisiä, ansiokkaita teoksia on kyllä ilmestynyt tältä alalta aika ajoin, mutta monet etenkin nykyhetken kannalta tärkeät kysymykset ovat jääneet selvitystä vaille. Lisäksi meiltä on puuttunut elin, jonka nimenomaisena tehtävänä olisi ollut jatkuvasti pitää silmällä väestönkehityksemme suuntaa ja kiinnittää suuren yleisön huomio siinä tapahtuviin muutoksiin ja näistä muutoksista johtuviin seurauksiin.

Tätä puutetta poistamaan perustettiin syksyllä 1946 *Väestöpoliittinen tutkimuslaitos*, joka on välitön jatko Väestöliiton yhteydessä aikaisemmin toimineelle tutkimustoimistolle. Sääntöjensä mukaan laitoksen tarkoituksena on:

»harjoittamalla sosiologista ja taloudellista tutkimustyötä selvitellä väestöpolitiikkaan liittyviä kysymyksiä ja siten edistää yhteiskunnallisten uudistusten ja parannusten suunnittelua ja toimeenpanoa;

seurata väestöolojen, väestötieteellisen tutkimuksen ja käytännöllisen väestöpolitiikan kehitystä sekä Suomessa että ulkomailla; ja

antaa Väestöliitolle sekä muille järjestöille samoin kuin yksityisille henkilöillekin näiden pyytämiä tietoja tutkimuslaitoksen toimintaan kuuluvilta aloilta.»

Sääntöjen mukaan tutkimuslaitokseen kuuluu sen esimiehen lisäksi vanhempia ja nuorempia tutkijoita. Laitoksella on lisäksi kolmeksi vuodeksi kerrallaan valittu johtokunta, jossa on neljä jäsentä, jotapaitsi Väestöliiton toiminnanjohtajalla on oikeus täysivaltaisena jäsenenä osallistua johtokunnan kokouksiin.

Laitoksen esimiehenä on toiminut fil. tohtori *V. J. Sukse-lainen*. Johtokuntaan ovat laitoksen esimiehen ohella kuuluneet professorit *Hugo E. Pipping* ja *Heikki Waris*, kanslianeuvos *Gunnar Modeen* sekä fil. tohtori *Klaus Waris*. Tutkijoina ovat toimineet fil. maisterit *Reino Lento* ja *Armas Nieminen*.

Väestöpoliittisen tutkimuslaitoksen toiminta on toistaiseksi — osaksi taloudellisista, osaksi muista syistä — ollut melko vaatimatonta. Toivottavaa kuitenkin on, että sille lähiaikoina avautuisi uusia mahdollisuuksia tutkimus- ja julkaisutoimintansa laajentamiseen. Kun ottaa huomioon niiden tutkimusten suuren luvun, joita muissa maissa vuosittain julkaistaan väestötieteen eri aloilta, olisi meidänkin maamme koetettava pysytellä näissä asioissa toisten tasalla. Siitä voisi sitäpaitsi olla tuntuva hyötyä koko sosiaali-, kansantalous- jopa kulttuuripolitiikkallemmekin. Niin, loppujen lopuksi on vaikea löytää sellaista inhimillisen yhteiskuntaelämän alaa, jolla väestön tilaa ja siinä kulloinkin tapahtuvia muutoksia ei tarvitsisi ottaa huomioon.